

ИВАН ХАДЖИМАРЧЕВ

ВЪЗПОМЕНАТЕЛЕН ЛИСТ

БРОИ
ЕДИНСТВЕН
15. XII. 1968 г.
гр. Чирпан
цена 5 ст.

ЗА НАС, КОМУНИСТИТЕ, БЕШЕ ВЕРЕН ЧОВЕК

АНГЕЛ ТОДОРОВ

заслужил деятел на
културата

Когато в 1925 година, след завършването на гимназия в моя роден град Видин, дойдох да следвам и се установих да живея в София, Иван Хаджимарчев беше един от първите писатели, с които се запознах. И преди това знаех името му — от едноактната му пиеса „Пропуснали влака“ (1919 година), която често беше в репертоара на пътуващите из провинцията театрални трупи, и особено от хумористичните му стихотворения и фейлетони, подписвани с псевдонима Клетника Мадлен, печатани в разнообразните и ефирни хумористични вестничета, дето и аз като ученик правех своите литературни прощялуки.

В София имаше една среда от писатели-комунисти, събрани около стария пролетарски поет Димитър Полянов и неговото списание „Наковалия“ — и именно в тази среда аз заживях и работих като млад писател заедно с моите другари Христо Радевски, Георги Караславов, Младен Исев, Никола Ланков и други. Но имаше и един по-широк кръг от леви, прогресивни писатели, които — без да са в прякото партийно движение — изявяваха активно своето несъгласие с фашисткия режим, венцеславаха и имаха за пример особено много Гео Милев, декламатора Верхарн, изтъкваха светската литература и култура, главно Есенин и други поети, и изобщо — живееха със съзнанието на бунтари и нелюбовници, с поглед към друго, светло бъдеще. Сред тия писатели бяха Ди-

митър Хаджилев, Недялко Месечков, Борис Светлинов, Панчо Михайлов, Вичо Иванов, Борис Шивачев, Спас Кралевски, Димитър Чаков, Симеон Маринов, Георги Хрусанов и други и — на едно от първите места — Иван Хаджимарчев.

Като повечето от своите колеги от посочения кръг Иван Хаджимарчев живееше много трудно, без уста новена професия (в онова време литературата не даваше редовни доходи, писателят трябваше да работи нещо друго). По едно време той работеше в една печатница, после — в тютюнев склад. Най-често беше без работа, докато се установи на фотографията. С това, което пишеше във вестници и списания, и с няколкото си книги, особено с повестта „Маркиз Етан“ (1931 година) за която Георги Караславов написа рецензия, Иван Хаджимарчев си беше създал име, а току го видях на улицата — обвесил фотографския апарат през рамо и моли минувачите да му направят снимка. За щастие, по едно време успя да наеме помещение за занаята си като фотограф — на една пресечна улица близо до бул. „Дондуков“. Но и в това време — чак до Девети септември — доходите му бяха слаби. Мнозина бяха тогава безработните, които дире-

ха подобни препитания, и затова конкуренцията беше голяма. Посещавам го привечер в „ателието“ му и той ми казва с тъга: „Вече ще затварям дюкани, а още не съм направил сефте.“

Трудно беше тогава за опозиционера-писател, за той, който не се присламчва към фашистката власт и се стреми да запази своето човешко и гражданско достойнство. Мизерия и преследвания, а освен това — солидните издателства бяха като от чума от левите писатели и те с големи усилия и жертви издаваха книгите си. Иван Хаджимарчев беше решителен противник на цялата палатка от приспособлени към кървавия фашистки режим. Като видеше подобни изсредата на писателите в някое заведение, той се изправяше пред тях и ги заклеймяваше, ругаеше ги с висок глас и няколко пъти за таква проява беше арестуван и бит в полицията. Имаше открит и дори малко нещадържан характер — не можеше да търпи безчестието. Затова и живееше в мизерия.

Когато в 1932 година се създаде антифашистският Съюз на трудовоборските писатели, ние — десетина основатели на този съюз — веднага след заседанието отидохме при него, в неговата „фотографийница“ както, за да го завербуваме в съюза, така и за да ускорим събитие с една колективна снимка. „Вътре е мрачно, да излезем на ули-

на стр. 2

ПЪТЯТ КЪМ ГОЛЯМОТО ПОСТИЖЕНИЕ

проф. Георги Веселинов

Има писатели, които твърде бързо се налагат на вниманието на читателите, а други дълго остават в периферията на литературния живот, независимо дори от активната си творческа дейност. Понякога голямото и значимото произведение, с което се завоюва убедително признание, идва твърде късно, като резултат на продължителен авторски опит. Така е случаят с Иван Хаджимарчев, който в продължение на повече от три десетилетия се явява на страниците на периодичния печат, привлича вниманието от любителската сцена, издава отделни книги, за да покаже най-сетне истинските си възможности чрез едно голямо произведение, предизвикало интерес не само в нашата родина, но и далеч зад нейните граници.

Трудностите, през които минава Иван Хаджимарчев, не са от субективен характер. Напротив, целият му живот показва, че едно родено дарование води непрекъсната борба, за да се преодолее пречките, поставени по пътя от едно враждебно и хищническо общество. Ако се взрнем в жизнения път на Иван Хаджимарчев, не може да не се възхитим от неговата горкиевска упоритост в борбата за преодоляване на социалните условия с техните безбройни последици. Роден е на 2 декември 1897 година в Чирпан в бедно занаятчийско семейство. Животът не се оказва твърде ласкав към него, а му поднася цялата си горчица, лишавайки го от родителска ласка и помощ, предлагайки му тежки условия за съществуване. В един собственоръчно написан документ Хаджимарчев казва за себе си: „От малък останах без родители и едва изкарах първоначално училище. Дълго време бях продавач на вестници, печатарски чирак, сетне разведен, пи-

сар в Мирово съдилище, машинист в Пловдивския апелативен съд, тютюнев работник и най-края — фотограф до 1944 година.“ Последната му дейност е особено продължителна. Като амбулантен фотограф си изкарва прехраната в продължение на почти десет години. Като малък за него се грижи по-голямата му сестра. За щастие, както родителите му, така и двете сестри почиват от туберкулоза, която от ранни години не пощадва и неговия организъм. Той мъжествено се бори с коварна-

та жълта гостенка, за която с горчива ирония казва, че я заставил да го слуша. През цялото време на тежки трудови условия и постоянно боледуване не престава неговата творческа и обществена дейност. Подходящи условия за развитието на своя талант обаче намира чак след Девети септември, когато започва да работи в книгоиздаването. Неговото здраве отдавна е разстроено и животът го напуска, когато се откриват блестящи възможности за твор-

На стр. 2

НЕДЯЛКО МЕСЕЧКОВ

СПОМЕНИ ЗА

Иван Хаджимарчев

В началото на тридесетте години група млади хора се събираха вечер в „Суровиц“ или в „Сан Суси“. Най-възрастният между тях, също млад човек, бе малко приведен, със среден ръст, с глух глас и приятелите му се обръщаха към него с име то „Клетник“ или „Мадлен“ (Клетника Мадлен). Това бе писателят Иван Хаджимарчев.

През пролетта Клетникът изчезва от София, за да се появи отново през есента. Той ходеше в Лъджене и по цял ден скиташе из околността, правеше снимки на летовниците, а ветер ги проявяваше. Така —

до късна есен.

Завърнал се от „гурбет“, той се появяваше в компанията и плащаше разносните за вечерта. Казваше: — Изработих някой и друга пара! Зимата ще прекарам спокойно!

Понякога водеше на обяд в къщи приятели. Хазайката му, бивша учителка, бе стотвила кюфтета-яхния или боб-чорба и гостът довольно се нахранваше. Нерядко някой, останал без квартира, пренощуваше при него. Хазайката му не протестираше. По-късно тя стана негова съпруга.

През зимните приятни дни, когато дойде лятото, той се издвигаше в село Чепино (сега квартал на Велиград). От това китно родолско село е взет и сюжетът на произведението. Авторът наблюдава развилнелите се фашистки шайки, които издевател-

На стр. 5

ЕДИН РОМАН РАЗВЪЛНУВА МНОГО СЪРЦА

СТОЯН ЩЪРКОВ

Най-хубавата творба на Иван Хаджимарчев е детско-юношеският му роман „Овчарчето Калитко“. Приключенията на бедното овчарче Калитко от село Ягодово развълнуваха много сърца и създадоха световна известност на писателя. За 20 години романът у нас е претърпял седем издания с общ тираж 110,000 екземпляра — един твърде голям тираж за нашата литературна действителност. Освен това книгата е преведена на руски, украински, литовски, латвийски, казахски, молдавски, словашки, китайски, турски — с общ тираж около 230,000 екземпляра.

Литературната общественост даде висока оценка на романа. Талантливият български литературен критик Петър Пондев направи задълбочен анализ на произведението. Той смята, че:

... този необичаен интерес у читателите на „Овчарчето Калитко“ се крие в героичния сюжет на романа и разнообразната му и богата откъм приключения фабула“ (Петър Пондев, Един приключенски роман за деца и юноши, сп. „Септември“, София, год. III, кн. 4 от октомври 1930 год., стр. 152).

„Овчарчето Калитко“ е роман за партизанското движение у нас през 1941—1944 година. В историята на това движение не ще бъде споменато никъде за подвизите на ягодовския партизански отряд, нито за приключенията на малкия Калитко. Такъв отряд не е съществувал, таква овчарче не е имало. Иван Хаджимарчев си е послужил с художествената измислица, за да напише своя интересен юношески роман и да разкрие пред подрастващото поколение най-съществените идейно-политически черти на това движение и неговото социално съдържание.

По време на Втората световна война Иван Хаджимарчев е евакуиран в село Чепино (сега квартал на Велиград). От това китно родолско село е взет и сюжетът на произведението.

Авторът наблюдава развилнелите се фашистки шайки, които издевател-

ставуват, бият и убиват. Но той вижда и съпротивата на трудещите се. Най-смелите народни синове поемат пътя на партизанската борба. Между тях са и юношите Стоян Платнаров, Иван Мичев, Тодор Канев.

„Тогава ми хрумна идеята — казва авторът — да напиша книга за тия малки бунтари. Спрях се първо на героя. Той трябваше да притежава всички качества на различните малки партизанчета, които вземаха дейно участие в съпротивата“ (Иван Хаджимарчев, архивни материали, които сега се публикуват за пръв път, стр. 3 и 4 на настоящия брой).

Главният герой в романа е овчарчето Калитко. За читателите образът на Калитко е реален, защото е нарисувал правдоподобно. Писателят влага в този образ всичката твърдост на непоколебимото българско момче, което не се спира пред нищо, за да изгълти своя патриотичен дълг към Родината.

Съдбата на Калитко не се различава от съдбата на много български деца. От ранна възраст той е ратай на чичо си Калитин. Баща му е загинал при една фабрична злополука и Калитко живее с майка си, която е работничка.

Малките овчарчета се събират всеки ден около „вековното дърво“ и си бърбят „за каквото им дойде на ум“. Всяко от тях тан по една детска мъка и мечта по своему за по-хубав живот. Калитко иска да учи. Той обожава своя учител по география и естествознание, но жандармеристите арестуват и бият учителя и това разтърсва силно впечатлителната душа на малкия герой. Към неправдата децата са особено чувствителни.

Междувременно партизанското движение все повече се разраства. То увлича дори мъчаливия другар на Калитко в овчарската несрета — Радуил.

След един безпричинен арест Калитко намразва още повече фашистките власти. Желанието му за бигство се засилва. Веднъж той подбига своя другар Агани и тръгват да търсят отряда.

Като партизанин Калитко е любима стр. 2

Пионерският дом
в Чирпан
ще носи името
на
Иван Хаджимарчев

Др. Директор,

Ивайки предвид Вашето съгласувано предложение о ГК на БКП и ГК на ДКМО, Централният комитет на ДКМО не възвръщава домет в гр. Чирпан, да носи името на ИВАН ХАДЖИМАРЧЕВ — автор на популярната у нас книга „Овчарчето Калитко“.

Тъй като тази въпроси се решават от Президиума на Народното събрание, ние сме се обърнали о молба към него да Ви съветва да решите пионерски дом да носи името на ИВАН ХАДЖИМАРЧЕВ.

Уверени сме, че молбата Ви ще бъде удовлетворена, за което нещо в най-скоро време ще получите потвърждение от Президиума на Народното събрание.

С колективски поздрав:
Централен комитет на ДКМО-Свет за работа с учащите се,
Зам.-председател (п)
Гр. Стоян-ов

На № 1/12. I. 1968 год.
Очите умейте Вашето предложение — пионерският дом да носи името на ИВАН ХАДЖИМАРЧЕВ.

Началник отдел
„Възпитателна работа“
п-и МНП (п)
М. Хартароки

Другари,
В Президиума на Народното събрание се получи предложение от директор на пионерският дом в Чирпан, да се пренесе ни от ЦК на ДКМО, с което се иска този дом да бъде наименуван на името на ИВАН ХАДЖИМАРЧЕВ.

Съгласно т. 10 от Правилника за приключения на Указания за наименоване и преименуване на обекти от национално и местно значение, председателят на Президиума на Народното събрание ДАВА СЪГЛАСИЕТО ОИ пионерският дом в Чирпан да се именуват пионерски дом ИВАН ХАДЖИМАРЧЕВ.

Секретар на Президиума на Народното събрание (п)
М. Минчев

Писателите Емил Коралов, Иван Хаджимарчев, Дора Габе и Петър Стьпов.

